

WEIDUM, DE JOHANNESKERK

Geschiedenis en exterieur.

De kerk is gesticht in 1199, althans volgens de overlevering, door Viglius Haniama en gebouwd door de Augustijnen van Ludingakerk. Zij zal een oudere kerk vervangen hebben. De tufstenen toren is uit ongeveer 1100, heeft twee geledingen, gescheiden door rondboogfries met aan de westzijde een dunne kolonnet en restanten van pleisterwerk. Er zijn dubbele, rondbogige galmgaten met deelzuil. De toren, met één wijzerplaat aan de oostzijde, is later verhoogd en heeft een ingesnoerde, achtkantige naaldspits. Binnen zijn aanzettingen van een overwelling. Op de tribune treffen we een uurwerk van ± 400 jaar oud. De kerk is gebouwd van gele baksteen in de romaans-gotische stijl, zichtbaar in de versierende elementen in vensters en vensternissen: kraalprofilering en siermetselwerk (vlechtwerk) en trapvormige gemetselde dorpels. In het muurwerk oorspronkelijke vensters, oorspronkelijke blindnissen en later ingebroken grotere vensters, rond- of spitsbogig. De siernissen zijn smaller dan de vensternissen. In het half rond gesloten koor, aan de bovenkant 5-zijdig uitgekraagd, zaten oorspronkelijk 5 vensters: van het middelste is een bouwnaad te zien, het zuidelijke is vervangen door een groter venster.

Het muurwerk is verhoogd: hier is steen gebruikt met bol- en holprofiel. In de zuidzijde is een ingang gedekt door een spitsboog met tufstenen toten (bogen) en in de boogtrommel een spitsbogig nisje waarschijnlijk bedoeld voor een heiligenbeeld. In de zuidmuur is oostelijk van de ingang een smalle strook te zien van kleine gele steen: waarschijnlijk is hier een opening gemaakt om een zerk naar binnen te brengen. De noordzijde heeft een korfbogige ingang met daarboven een later ingebroken spitsbogig venster.

Interieur.

De kerk heeft een éénbeukig schip van 5 traveeën. De voorkerk met orgeltribune in de eerste travee is gescheiden van de preekkerk door een hek met spijlenfries dat geopend kan worden. De voorkerk is door een schot in tweeën gedeeld. We vinden er een voetplaat van een doopvont met rand met hagedisfiguren, klokkengieterij met restant van mal, 6 zandstenen zerken met o.a. mis-kelk, 1 hardstenen zerk van Vincent Lucas voor Rienck van Andla, letz Grovestins en dochter Bauck.

In het schip houten tongewelf met ribben. Trekbalken met muurstijlen. Aanzetten tot overwelling zijn zichtbaar. Het koor is overwelfd geweest Het interieur toont een eenheid in stijl en is misschien in één geheel gemaakt. De meubilering in het interieur uit begin 18de eeuw geeft een prachtig voorbeeld van een harmonisch protestants interieur, geheel uitgevoerd in eiken. Lambrisering, mannenbanken noord, vrouwenbanken zuid, preekstoel en ruggenschot met 2 engelenkopjes uit 1712 door Gerrit Payaar, dooptuin met doophek en spijlenfries, vier overhuifde herenbanken. De

Burmaniabank is uit 1708 heeft een huif met gesneden en geschilderd wapenstuk en 2 leeuwen en op de hoeken vazen. Er zijn drie tekstborden. **Geelkoperwerk:** kandelaars op de banken en hek van de dooptuin; op de lambrisering zuidmuur 3 draaibare kandelaars, op de preekstoel een doopschaal en twee twee-armige kandelaars waarvan de westelijke ruimte heeft voor een zandloper. In de kerk hangen twee kroonluchters. **Zerken:** in het koor 2 beeldzerken door Pieter Claesz, één voor hopman Titus van Hannya en Bets van Osingha en de andere voor hopman Viglus Hannya en Aelke van Scheltema. Beide stenen zijn nog gaaf en voorzien van wapens. Voor de dooptuin bevindt zich nog een steen van Pieter Claesz voor Dion van Hannya en Syucke van Hettinga. De grote renaissancesteen, van Kinsck van Ropta en twee echtgenoten Taco van Hermana en Siuerdt van Andla, is van Vincent Lucas. Daar staat o.a. op Nascendo en Morimur: bij de geboorte sterven we reeds. **Schilderingen:** tijdens de restauratie, die beëindigd werd in 1976, werden wijdingskruisen en friezen met plantenmotieven ontdekt. De schilderingen zijn blootgelegd, schoongemaakt, bijgewerkt en geconserveerd. De kruisen zijn tekenen van wijding na mogelijke verbouwing of bij ingebruikname van een nieuwe kerk, een nieuw altaar of religieuze voorwerpen.

Grafkelder: deze bevindt zich in het schip en is van de families Hania en Ropta. Het is een gave, bijna vierkante kelder met een versmalde aanbouw uit de tweede helft van de 16de eeuw. De aanbouw is geplaveid met groene estriken. Men vond er kisten van Fries model van 5 centimeter dikke planken, sommigen met kijkglasje en overblijfselen van 7 volwassenen, 2 kleine kinderen en één jongeling. Er zijn twee **klokken**, een grote en een kleine. Eén uit 1531 gegoten door Geert van Wou en Johan Tersteghe en één in 1626 gegoten door Hans Flack van Neurenberg te Leeuwarden.

Het **orgel** werd in 1889 geschonken door Jhr. E. D. van Beyma en Jan J. Tjaarda, Het werd gebouwd door Van Dam te Leeuwarden voor f 2100,00. Op 30-1-1900 ontving de firma Bakker en Timmenga f 320,00 voor het sprekend maken van trompet, bas en discant en stemmen. Het is een éénklaviers orgel van het fronttype uit 1880 met drie halfronde torens en vlakke, ongedeelde tussenvelden in boogvorm. De balustrade is een restant van de situatie voor 1889. Onder de zwarte verf vond men rode kleurresten. Dispositie:

Prestant	8 vt
Violon	8 vt
Bourdon	16 vt discant
Holpijp	8 vt
Octaaf	4 vt
Quintadeen	8 vt
Fluit d'Amour	4 vt
Octaaf	2 vt
Trompet	8 vt bas/discant
Pedaal aangehangen	

Minze Postma
2000

Literatuur:

- Voorlopige lijst der Nederlandse Monumenten, deel 9, 's Gravenhage.
- Baerderadiel. Fryske Akademy, Laverman Drachten 1957
- Regn. Steensma, Langs de oude Friese kerken, Baam.
- S. ten Hoeve, Friese preekstoelen, De Tille Leeuwarden 1980.
- Kerken in Friesland, Bosch en Keuning Baarn.
- M. van Zanten, Aldus is opgeschilderd, REGIO-Project Uitgevers, Groningen-Leeuwarden 1999.